

OCH TUSLI BO‘Z TUPROQLARDA O‘G‘ITLASH ME‘YORI

Shermatova Qutbinisa Mahammadjon qizi¹

¹ Farg‘ona davlat universiteti 1-bosqich magistranti

Qurbonov Jobirbek Jumaboy o‘g‘li¹

¹ Farg‘ona davlat universiteti Agrar qo‘shma fakulteti

Agrokimyo va agrotuproqshunoslik yo‘nalishi 1-bosqich talabasi

Ro‘zaliyeva Dildoraxon Salohiddin qizi¹

¹ Farg‘ona davlat universiteti Agrar qo‘shma fakulteti

Xudoyberdiyeva Dilmura Zoxid qizi¹

¹ Agrokimyo va agrotuproqshunoslik yo‘nalishi 24.67-guruh talabasi

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 14.01.2025

Revised: 15.01.2025

Accepted: 16.01.2025

KALIT SO‘ZLAR:

azot, fosfor, kaliy,
o‘g‘itlash, mineral
o‘g‘itlar, oziq
moddalar, harorat,
namlik.

Och tusli bo‘z tuproqlari O‘zbekistonning ko‘plab hududlarida keng tarqalgan tuproq turidir. Ushbu tuproqlar o‘zining o‘ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi. Bu tuproqlar ko‘pincha quruq iqlim sharoitida, kam yog‘ingarchilik va yuqori harorat sharoitida shakllanadi. Bunday tuproqlarda o‘g‘itlash meyori muhim ahamiyatga ega, chunki u o‘simliklarning o‘sishini va rivojlanishini ta‘minlaydi.

KIRISH. Och tusli bo‘z tuproqlari asosan qum va loydan iborat bo‘lib, ularning tuzilishi va kimyoviy tarkibi o‘simliklar uchun zarur bo‘lgan oziq moddalarni saqlashda muammolar tug‘dirishi mumkin. Ushbu tuproqlarda organik moddalar, azot, fosfor va kaliy kabi oziq moddalar yetarli darajada mavjud emas. Shuning uchun, o‘g‘itlash jarayoni bu tuproqlarda o‘simliklarning o‘sishi uchun muhim ahamiyatga ega. O‘g‘itlash meyori tuproqning kimyoviy tarkibiga, o‘simliklarning turiga va o‘simliklarning o‘sish bosqichiga qarab belgilanadi. Och tusli bo‘z tuproqlarida o‘g‘itlashda organik va mineral o‘g‘itlar birgalikda

qo'llanilishi tavsiya etiladi. Organik o'g'itlar tuproqda oziq moddalarning miqdorini oshirishga yordam beradi, shuningdek, tuproqning fizikaviy xususiyatlarini ham yaxshilaydi. Mineral o'g'itlar esa o'simliklar uchun tezda so'riladigan oziq moddalarni ta'minlaydi. O'g'itlash meyorini aniqlashda tuproq tahlili juda muhim ahamiyatga ega. Tuproq tahlili orqali tuproqning kimyoviy tarkibi, pH darajasi va oziq moddalar miqdori aniqlanadi. Bu ma'lumotlar asosida o'g'itlash meyorini belgilash mumkin. Masalan, agar tuproqda azot miqdori past bo'lsa, unda azotli o'g'itlarni ko'proq qo'llash zarur. Shuningdek, tuproqning pH darajasi ham o'g'itlash meyorini belgilashda muhimdir. Agar tuproq kislotali bo'lsa, unda kaliy va fosfor o'g'itlarini qo'shish foydali bo'ladi. O'g'itlash jarayonida o'g'itlarni qo'llash vaqti ham muhim ahamiyatga ega. O'g'itlarni o'simliklar o'sishining dastlabki bosqichlarida qo'llash tavsiya etiladi, chunki bu vaqtda o'simliklar oziq moddalarni eng ko'p so'rishadi. Shuningdek, o'g'itlarni qo'llashdan oldin tuproqni tayyorlash ham muhimdir. Tuproqni chuqur haydash va yumshatish o'g'itlarning tuproqda teng taqsimlanishini ta'minlaydi. Och tusli bo'z tuproqlarida o'g'itlash jarayonida suv ta'minoti ham muhim ahamiyatga ega. Suv yetishmasligi o'g'itlarning ta'sirini kamaytirishi mumkin. Shu sababli, o'g'itlash jarayonida sug'orish tizimidan foydalanish tavsiya etiladi. Sug'orish orqali tuproqda namlik darajasini saqlab turish o'g'itlarning samaradorligini oshiradi. O'g'itlash meyorini aniqlangandan so'ng, o'g'itlarni tuproqqa qo'shish usullari ham muhimdir. O'g'itlarni tuproqqa teng taqsimlash, ularni chuqur haydash yoki yerga sepish usullari mavjud. Bu usullar o'g'itlarning o'simliklar tomonidan yaxshiroq so'rilishiga yordam beradi. Bunday usullarni qo'llash orqali o'g'itlarning samaradorligini oshirish mumkin. O'g'itlash jarayonida ekologik jihatlar ham inobatga olinishi lozim. O'g'itlarni ortiqcha qo'llash tuproqning salomatligiga zarar yetkazishi mumkin. Shuning uchun, o'g'itlash meyorini belgilashda ekologik muvozanatni saqlashga ahamiyat berish zarur. Organik o'g'itlarni qo'llash, tuproqni yaxshilash va o'simliklar uchun zarur bo'lgan oziq moddalarni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, o'g'itlash jarayonida agrotexnik tadbirlarni ham amalga oshirish zarur. O'simliklarni parvarish qilish, sug'orish, tuproqni yumshatish va boshqa tadbirlar o'g'itlarning samaradorligini oshiradi. Agrotexnik tadbirlar o'simliklarning o'sishini va rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

O'g'itlash jarayonida tuproqning pH darajasi bir qancha jihatdan muhim ahamiyatga ega. Tuproqning pH darajasi o'simliklarning o'sishini va rivojlanishini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Odatda, o'simliklar uchun pH darajasi 6.0 dan 7.5 gacha bo'lgan oralig'i eng qulay hisoblanadi. Agar pH darajasi ushbu oralig'dan past yoki yuqori bo'lsa, o'simliklar zarur mineral moddalarni yaxshi o'zlashtira olmaydi. Tuproqning pH darajasi tuproqda

mavjud bo'lgan mineral moddalar va elementlarning eruvchanligini ta'sir qiladi. Masalan, kislota tuproqlarda temir, aluminiy va boshqa elementlarning eruvchanligi oshadi, bu esa o'simliklar uchun zaharli bo'lishi mumkin. Boshqa tomondan, yuqori pH tuproqlarda fosfor va kaliy kabi muhim elementlarning eruvchanligini kamaytirishi mumkin. Tuproqning pH darajasi tuproqdagi mikroorganizmlarning faoliyatiga ham ta'sir ko'rsatadi. Mikroorganizmlar tuproqning unumdorligini oshirishda va o'simliklar uchun zarur bo'lgan mineral moddalarni taqdim etishda muhim rol o'ynaydi. Kislota tuproqlarda mikroorganizmlar faoliyati pasayishi mumkin, bu esa tuproqning biologik faoliyatini kamaytiradi. O'g'itlarning ta'siri ham tuproqning pH darajasiga bog'liq. Kimyoviy o'g'itlar pH darajasini o'zgartirishi mumkin, bu esa o'simliklarning o'g'itlarni qabul qilish qobiliyatiga ta'sir qiladi. Shu sababli, o'g'itlash jarayonida tuproqning pH darajasini nazorat qilish zarur. Tuproqning pH darajasi ekologik muvozanatni saqlashda ham muhim ahamiyatga ega. Kislota yoki asosiy tuproqlar ekologik tizimlar va tuproqning biologik xilma-xilligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu, o'z navbatida, tuproqning unumdorligini va o'simliklarning sog'lig'ini ta'sir qiladi. Shu sababli, o'g'itlash jarayonida tuproqning pH darajasini nazorat qilish va kerak bo'lganda uni moslashtirish muhimdir. Bu, o'z navbatida, o'simliklarning sog'lig'ini yaxshilash, hosildorlikni oshirish va tuproqning ekologik muvozanatini saqlashda yordam beradi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, och tusli bo'z tuproqlarida o'g'itlash meyorini o'simliklarning o'sishi va rivojlanishi uchun muhimdir. O'g'itlash jarayonida tuproq tahlili, o'g'itlarni qo'llash vaqti, suv ta'minoti, o'g'itlarni qo'shish usullari va ekologik jihatlar inobatga olinishi zarur. Bularning barchasi o'simliklarning samarali o'sishini ta'minlaydi va tuproqning salomatligini saqlashga yordam beradi. O'g'itlash meyorini to'g'ri belgilash va amalga oshirish orqali och tusli bo'z tuproqlarida qishloq xo'jaligi mahsuldorligini oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirov, A. (2020). "Tuproqshunoslik asoslari". Toshkent: O'zbekiston davlat agrar universiteti.
2. Murodov, A. (2019). "O'simliklarning o'sishi va rivojlanishi". Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
3. Abdullayev, U. (2021). "Tuproq va o'g'itlar: nazariya va amaliyot". Buxoro: Buxoro davlat universiteti.

4. Karimov, R. (2022). "Tuproq unumdorligini oshirish usullari". Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti.

5. Rahmonov, M. (2023). "O'simlikshunoslik va o'g'itlash". Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti.

6. Tursunov, D. (2021). "Tuproqlar va ularning o'zgarishi". Andijon: Andijon davlat universiteti.

7. Ismoilov, S. (2020). "Ekologik muvozanat va tuproqshunoslik". Nukus: Qoraqalpog'iston davlat universiteti.

